

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 210/2013-28

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 4. júla 2013 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Ladislava Orosza v konaní o sťažnosti M. Š., Česká republika, zastúpeného euroadvokátom zapísaným v Slovenskej advokátskej komore JUDr. L. M., Česká republika, vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd výrokom uznesenia Krajského súdu v Bratislave č. k. 5 Co/598/2012-50 z 30. novembra 2012 o náhrade trov prvostupňového konania, za účasti Krajského súdu v Bratislave, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. Š. na súdnu ochranu podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd výrokom uznesenia Krajského súdu v Bratislave č. k.

5 Co/598/2012-50 z 30. novembra 2012, ktorým zmenil uznesenie Okresného súdu Bratislava I č. k. 15 C/90/2012-35 z 25. septembra 2012 tak, že M. Š. náhradu trov konania nepriznal, p o r u š e n é b o l i .

2. Uznesenie Krajského súdu v Bratislave č. k. 5 Co/598/2012-50 z 30. novembra 2012 vo výroku, ktorým zmenil uznesenie Okresného súdu Bratislava I č. k. 15 C/90/2012-35 z 25. septembra 2012 tak, že M. Š. náhradu trov konania nepriznal, z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d ě a ľ š i e k o n a n i e .

3. Krajský súd v Bratislave j e p o v i n n ý u h r a d i ť t r o v y k o n a n i a M. Š. v s u m e 279,94 € (slovom dvestosedemdesiatdeväť eur a deväťdesiatštyri centov) na účet jeho právneho zástupcu JUDr. L. M., Česká republika, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 7. marca 2013 doručená sťažnosť M. Š. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) výrokom uznesenia Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 5 Co/598/2012-50 z 25. septembra 2012 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“), ktorým bolo zmenené uznesenie Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) č. k. 15 C/90/2012-35 z 25. septembra 2012 (ďalej aj „prvostupňové uznesenie“) tak, že sťažovateľovi nebola priznaná náhrada trov prvostupňového konania.

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ ako jeden z troch dedičov po poručiteľovi (svojom nebohom otcovi) požiadal 28. júna 2011 Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo spravodlivosti“ alebo „žalovaný“) o odškodnenie podľa zákona č. 119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 119/1990 Zb.“).

Po márnom uplynutí šesťmesačnej lehoty na predbežné prerokovanie nároku podal sťažovateľ 28. marca 2012 okresnému súdu žalobu, ktorou sa domáhal náhrady 1/3 ušlého zárobku (t. j. vo výške na neho zo zákona pripadajúceho dedičského podielu), na ktorú by mal jeho otec právo, ak by bol ešte nažive. Ešte predtým, než okresný súd prerokoval žalobu, ministerstvo spravodlivosti priznalo sťažovateľovi náhradu ušlého zárobku v požadovanej sume. V nadväznosti na to sťažovateľ oznámil okresnému súdu, že jeho nárok bol uspokojený, preto vzal svoju žalobu späť a navrhol konanie zastaviť s tým, že s poukazom na § 146 ods. 2 druhú vetu Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) navrhol, aby mu bola priznaná náhrada trov konania. Okresný súd uznesením č. k. 15 C/90/2012-35 z 25. septembra 2012 konanie v právnej veci sťažovateľa zastavil a priznal mu náhradu trov konania v sume 72,69 €. Proti označenému uzneseniu okresného súdu podalo v zákonnej lehote odvolanie ministerstvo spravodlivosti s tým, že neexistuje dôvod na to, aby malo platiť trovy konania. Krajský súd napadnutým uznesením zmenil prvostupňové uznesenie tak, že sťažovateľovi náhradu trov prvostupňového konania nepriznal. V odôvodnení napadnutého uznesenia krajský súd uviedol, že pokiaľ sťažovateľ nepodal spoločnú žalobu so svojimi súrodencami, nekonal hospodárne.

Sťažovateľ argumentuje tým, že ten istý senát v obdobných sporoch (uznesenia č. k. 5 Co/434/2012-24 z 28. septembra 2012 a č. k. 5 Co/492/2012-91 z 30. novembra 2012) priznal žalobcom plnú náhradu trov konania aj napriek tomu, že nárok bol uplatnený samotným poškodeným alebo dedičom, preto sa odvoláva na odôvodnenie týchto uznesení.

Vzhľadom na uvedené došlo napadnutým uznesením podľa sťažovateľa k porušeniu jeho v petite sťažnosti označených práv.

Sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd rozhodol, že krajský súd napadnutým uznesením vo výroku, ktorým zmenil prvostupňové uznesenie v odvolaní napadnutej časti tak, že nepriznal sťažovateľovi náhradu trov konania, porušil jeho základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 36 ods. 1 listiny a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1

dohovoru, zároveň, aby uvedené uznesenie zrušil a vec vrátil krajskému súd na ďalšie konanie, a taktiež sa domáha priznania úhrady trov konania.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) uznesením č. k. IV. ÚS 210/2013-7 z 11. apríla 2013 prijal sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie.

V označenom uznesení o prijatí veci na ďalšie konanie ústavný súd zdôraznil, že aj napriek tomu, že v zmysle svojej doterajšej judikatúry zásadne nevstupuje do vecí, ktorú vzhľadom na výšku požadovanej sumy možno označiť za bagateľnú, a navyše ide o problematiku trov konania, t. j. problematiku vo vzťahu k predmetu konania pred všeobecnými súdmi akcesorickú, s prihliadnutím na špecifiká predmetnej veci, najmä skutočnosť, že základ sporu má pôvod v minulom nedemokratickom režime, dospel k názoru, že v danom prípade je potrebné tak urobiť.

Sťažovateľ po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie doplnil svoju sťažnosť podaním doručeným ústavnému súdu 14. mája 2013, v ktorom uviedol, že dopĺňa svoju pôvodnú sťažnosť, poukazujúc na odôvodnenie uznesenia krajského súdu č. k. 6 Co/18/2013-42 z 28. februára 2013 týkajúceho sa jeho brata, ktorý viedol proti ministerstvu spravodlivosti samostatné konanie, uplatňujúc rovnaký nárok, pričom krajský súd uznal, *«že nikdo nebyl oprávněn nutit ho, aby vedl se svými sourozenci společné soudní řízení proti žalované, neboť v tomto případě nešlo o tzv. nerozlučné společenství. Soud uznal, že žalobce jako „pán sporu“ si může určit v jakém rozsahu uplatní nárok vůči žalované, tedy zda bude postupovat sám nebo společně s jinými a zda žalobou uplatní všechny nároky, nebo jen některé.»*.

Z uvedeného sťažovateľ vyvodil, že krajský súd sa dopustil rozdielneho zaobchádzania s osobami v rovnakom právnom postavení (diskriminoval sťažovateľa v porovnaní s jeho bratom, hoci obaja boli voči žalovanému v porovnateľnom postavení).

V spojitosti s tým sťažovateľ rozšíril svoju sťažnosť s tým, že namieta i porušenie základného práva na rovnosť podľa čl. 1 listiny.

Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje na § 25 ods. 3 zákona o ústavnom súde, z ktorého vyplýva, že ak ústavný súd sťažnosť neodloží alebo neodmietne, prijme ju pri predbežnom prerokovaní na ďalšie konanie „v rozsahu, ktorý sa vymedzí vo výroku uznesenia o prijatí návrhu“. Uvedené ustanovenie zákona o ústavnom súde vylučuje možnosť sťažovateľa, ako aj jeho právneho zástupcu meniť či rozširovať, resp. dopĺňať v období po prijatí sťažnosti návrh na začatie konania (sťažnosť), ktorý je koncentrovane vyjadrený v petite, na čo ústavný súd konštantne poukazuje vo svojej ustálenej judikatúre (pozri napr. m. m. I. ÚS 36/02, I. ÚS 109/02, III. ÚS 196/08, III. ÚS 225/08, IV. ÚS 305/09, IV. ÚS 82/2011, III. ÚS 28/2012). Tento záver vyplýva zo skutočnosti, že konanie pred ústavným súdom je konštruované v dvoch na seba nadväzujúcich etapách (fázach), ktoré možno „pracovne“ označiť ako etapa predbežného prerokovania návrhu a etapa rozhodovania o návrhu vo veci samej. V prvej etape upravenej najmä v § 25 zákona o ústavnom súde ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje a rozhodne buď o jeho odmietnutí, alebo o jeho prijatí na ďalšie konanie, pričom zároveň rozhodne aj o rozsahu, v akom ho prijme na ďalšie konanie. Po prijatí návrhu na ďalšie konanie ústavný súd rozhoduje o ňom vo veci samej (meritórne), a to v rozsahu, v akom bol prijatý na ďalšie konanie.

Ústavný súd v nadväznosti na uvedené konštatuje, že v tomto štádiu konania (po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie) rozšírenie sťažnosti nie je prípustné, a preto o nej rozhodoval len v rozsahu, v ktorom prijal vec na ďalšie konanie uznesením č. k. IV. ÚS 210/2013-7 z 11. apríla 2013.

Na základe výzvy ústavného súdu sa k veci prípisom sp. zn. Spr. 3221/13 zo 7. mája 2013 vyjadril krajský súd uvádzajúc, že podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde netrvá na ústnom prerokovaní veci v konaní pred ústavným súdom. Toto svoje vyjadrenie doplnil po predložení základného súdneho spisu okresným súdom prípisom sp. zn. Spr. 3221/13 z 28. mája 2013, v ktorom v nadväznosti na vyjadrenie predsedu senátu 5 Co vyslovil názor,

že napadnutým uznesením nedošlo k zásahu do základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu, a preto trvá na tvrdeniach a dôvodoch uvedených v odôvodnení napadnutého uznesenia.

Sťažovateľ vo svojom stanovisku z 11. júna 2013 k vyjadreniu krajského súdu uviedol, že krajský súd sa *«vůbec nesnaží čelit konkrétním argumentům předloženým v jeho ústavní stížnosti. I to dokladem svévole v rozhodování, jež je „do očí bijící, přihlédneme-li k naprosto opačnému posouzení věci v usnesení tohoto soudu z 28. 2. 2013 č.j. 6 Co/18/29013-42 v obsahově shodné věci stěžovatelova bratra J. Š. (zde soud rozhodl v jeho prospěch).»*. Sťažovateľ poukázal aj na iné následné rozhodnutia toho istého senátu krajského súdu v porovnateľných veciach, ako je jeho, v ktorých náhradu trov konania priznal.

Sťažovateľ napokon ústavnému súdu oznámil, že súhlasí s tým, aby bolo upustené od verejného zasadnutia pri meritórnom rozhodovaní o jeho sťažnosti.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Podľa čl. 124 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením krajského súdu č. k. 5 Co/598/2012-50 z 30. novembra 2012, ktorým zmenil uznesenie okresného súdu č. k. 15 C/90/2012-35 z 25. septembra 2012 tak, že sťažovateľovi nebola priznaná náhrada trov prvostupňového konania.

Krajský súd v posudzovanom prípade rozhodoval ako odvolací súd v konaní o odvolaní sťažovateľa proti uzneseniu prvostupňového súdu, ktorým bolo zastavené konanie o jeho návrhu na zaplatenie odškodnenia v sume 27,66 € podľa zákona č. 119/1992 Zb. po jeho nebohom otcovi. Zastavenie konania bolo okresným súdom odôvodnené tým, že sťažovateľ podaním z 26. júla 2012 vzal svoj návrh prostredníctvom svojho právneho zástupcu späť v celom rozsahu, a to s poukazom na to, že žalovaný mu rozhodnutím sp. zn. 10266/2012/153 zo 4. júna 2012 (teda po podaní žaloby) uplatnenú sumu z titulu reštitučného nároku priznal.

O trovách konania rozhodol okresný súd podľa § 146 ods. 2 druhej vety OSP, podľa ktorého ak sa však pre správanie odporcu vzal späť návrh, ktorý bol podaný dôvodne, je povinný uhradiť trovy konania žalovaný. Okresný súd uviedol, že s poukazom na uvedený dispozitívny úkon sťažovateľa aplikoval § 146 ods. 2 druhej vety OSP, keďže návrh bol podaný dôvodne. Žalovaný plnil až po podaní návrhu a sťažovateľ si uplatnil trovy konania z titulu právneho zastúpenia.

Podstata argumentácie sťažovateľa spočíva v namietaní arbitrárnosti právnych záverov v napadnutom uznesení krajského súdu, založených na názore, že sťažovateľ tým, že nepodal spoločnú žalobu so svojimi súrodencami, nekonal hospodárne. Nesprávny postup žalovaného nemôže podľa názoru krajského súdu ospravedlniť nesprávny postup sťažovateľa pri podávaní žaloby. Aj keď krajský súd nespochybnil právo sťažovateľa žalovať ním vybraný subjekt spôsobom, ktorý uzná za vhodný, na druhej strane však podľa neho si musí byť vedomý toho, že ak súd bude ním zvolený spôsob uplatnenia nároku považovať za nehospodárny, neprizná mu náhradu trov konania. Ako nehospodárny vyhodnotil krajský súd spôsob uplatnenia nároku sťažovateľom aj v okolnostiach danej

veci, vysloviac názor, že pozostali po J. Š. (otcovi sťažovateľa) mali svoj nárok uplatniť voči žalovanému jednou (spoločnou) žalobou.

Podľa čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v určených prípadoch na inom orgáne.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 36 ods. 4 v spojení s čl. 41 ods. 1 listiny).

Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa táto ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo účastníkov na súdnu ochranu podľa čl. 36 ods. 1 listiny a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Základnému právu podľa čl. 36 ods. 1 listiny aj právu podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru zodpovedá uplatňovanie zásady prednosti ústavne konformného výkladu, ktorú ústavný súd uplatňuje aj v konaniach o návrhoch fyzických osôb alebo právnických osôb, pričom zdôrazňuje, že z tejto zásady vyplýva tiež požiadavka, aby v prípadoch, ak pri uplatnení štandardných metód výkladu prichádzajú do úvahy rôzne výklady súvisiacich právnych noriem, bol uprednostnený ten, ktorý zabezpečí plnohodnotnú, resp. plnohodnotnejšiu realizáciu ústavou garantovaných práv fyzických osôb alebo právnických osôb. Všetky orgány verejnej moci sú povinné v pochybnostiach vykladať právne normy v prospech

realizácie ústavou (a tiež medzinárodnými zmluvami) garantovaných základných práv a slobôd (II. ÚS 148/06, IV. ÚS 96/07). Ústavný súd v tejto súvislosti dodáva, že ústavne konformný výklad je príslušný orgán verejnej moci povinný uplatňovať vo vzťahu ku všetkým účastníkom konania a zároveň garantovať ich primeranú rovnováhu tak, aby bolo rozhodnutie v predmetnej veci akceptovateľné z hľadiska požiadaviek vyplývajúcich jednak z ústavy, ako aj z medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, ktorými je Slovenská republika viazaná.

Výklad a aplikácia zákonných predpisov zo strany všeobecných súdov musí byť preto v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu, ktorým je poskytnutie materiálnej ochrany zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov konania. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno obmedziť toto základné právo v rozpore s jeho podstatou a zmyslom.

Pokiaľ ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a 2 a čl. 152 ods. 4 ústavy).

Z konštantnej rozhodovacej činnosti ústavného súdu vyplýva, že ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol náležite zistený skutkový stav a aké právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách.

Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutia všeobecných súdov, ak v konaniach, ktoré im predchádzali, alebo samotných rozhodnutiach

došlo k porušeniu základného práva alebo slobody, pričom skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom preskúmania vtedy, ak by vyvozené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 13/00, I. ÚS 17/00) a zároveň by mali za následok porušenie niektorého z princípov spravodlivého procesu, ktoré neboli napravené v inštančnom (opravnom) postupe všeobecných súdov.

Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (napr. IV. ÚS 77/02) každý má právo na to, aby sa v jeho veci v konaní pred všeobecnými súdmi rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Každý má právo, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad právnej normy. Z toho vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne súladne interpretovaná, platná a účinná právna norma.

V čl. 36 ods. 1 listiny sa zaručuje základné právo na súdnu a inú právnu ochranu. Aj úprava platenia a náhrady trov konania obsiahnutá najmä v Občianskom súdnom poriadku určuje, či sa právo na súdnu ochranu naplní reálnym obsahom (čl. 36 ods. 4 listiny). Preto procesné predpisy, ktoré upravujú platenie a náhradu trov konania, treba vykladať v súlade s takto vymedzeným obsahom základného práva na súdnu ochranu (čl. 36 ods. 1 a 4 listiny). Pritom treba dbať na to, aby nikto len z dôvodu, že uplatní svoje základné právo na súdnu ochranu, neutrpel oproti inému účastníkovi, a to bez zreteľa na jeho postavenie v konaní, materiálnu ujmu v dôsledku platenia trov konania.

Vo všeobecnosti platí, že rozhodovanie o náhrade trov konania nedosahuje spravidla samo osebe intenzitu predstavujúcu možnosť vysloviť porušenie základných práv a slobôd, akokoľvek sa môže účastníka konania citeľne dotknúť. Ústavný súd pri posudzovaní problematiky nákladov konania, t. j. problematiky vo vzťahu k predmetu konania pred všeobecnými súdmi vedľajšej, postupuje nanajvýš zdržanlivo a k zrušeniu napadaného

výroku o nákladoch konania sa uchyluje iba výnimočne, napr. keď zistí, že došlo k porušeniu práva na súdnu ochranu (spravodlivý proces) extrémnym spôsobom alebo že bolo zasiahnuté aj iné základné právo (m. m. II. ÚS 78/03, II. ÚS 31/04, IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011, IV. ÚS 311/2012, I. ÚS 567/2012).

Krajský súd rozhodoval ako odvolací súd v konaní o odvolaní proti uzneseniu prvostupňového súdu podľa štvrtej časti prvej hlavy Občianskeho súdneho poriadku.

Podľa § 146 ods. 1 písm. c) OSP žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania podľa jeho výsledku, ak konanie bolo zastavené.

Podľa § 146 ods. 2 OSP ak niektorý z účastníkov zaviniť, že konanie sa muselo zastaviť, je povinný uhradiť jeho trovy. Ak sa však pre správanie odporcu vzal späť návrh, ktorý bol podaný dôvodne, je povinný uhradiť trovy konania odporca.

Z uvedených ustanovení Občianskeho súdneho poriadku vyplýva, že odvolací súd, ktorý preskúmava rozhodnutie prvostupňového súdu o náhrade trov konania, sa musí pridržovať vopred ustanovených zásad a prihliadať aj na úkony, ktoré boli v konaní vykonané účastníkmi a ich právnyimi zástupcami, pričom výška náhrady trov konania sa určuje podľa osobitného predpisu.

Vo všeobecnosti platí, že náhradu trov konania ovláda zásada úspechu vo veci, ktorá je doplnená zásadou zavinenia. Zmyslom využitia zásady zavinenia je sankčná náhrada trov konania, ktoré by pri jeho riadnom priebehu nevznikli, uložená rozhodnutím súdu tomu, kto ich vznik zaviniť. Pri zastavení konania je potom na vyriešenie otázky náhrady trov konania kľúčové zistenie, či niektorý z účastníkov konania (a pokiaľ áno, ktorý z nich) z procesného hľadiska zastavenie konania zaviniť, resp. či návrh bol vzatý späť pre správanie odporcu, ako to bolo aj v danej veci, keď žalovaný po podaní žaloby uznal nárok sťažovateľa a uspokojil ho. To znamená, že § 146 ods. 1 písm. c) OSP, podľa ktorého žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania podľa jeho výsledku, ak konanie bolo zastavené, možno aplikovať len v prípade, ak neexistujú dôvody (resp. výnimky)

na priznanie náhrady trov konania podľa § 146 ods. 2 OSP. Podľa názoru ústavného súdu v danom prípade takáto výnimka existovala, a preto, ak krajský súd, postupujúc podľa § 220 OSP, zmenil rozhodnutie okresného súdu a aplikáciou § 150 ods. 1 OSP sťažovateľovi nepriznal náhradu trov konania, konal a rozhodol v rozpore s uvedenou zákonnou požiadavkou. S názorom krajského súdu, že pokiaľ sťažovateľ nepodal spoločnú žalobu so svojimi súrodencami, nekonal hospodárne, nemožno podľa presvedčenia ústavného súdu z hľadiska ústavnosti vo vzťahu ku konkrétnemu riešenému prípadu súhlasiť, a preto ho možno označiť za ústavne neudržateľný. Žiadne ustanovenie Občianskeho súdneho poriadku totiž neukladalo žalobcovi (v danom prípade sťažovateľovi), ktorý mal voči žalovanému tie isté nároky ako jeho súrodenci, aby ich spolu s nimi uplatňoval spoločnou žalobou. Je výlučne vecou slobodného rozhodnutia (vôle) žalobcu, akým spôsobom sa rozhodne uplatniť si svoje práva.

Ak všeobecné súdy v konkrétnej veci aplikujú všeobecné procesné pravidlo alebo výnimku z neho, sú povinné svoje rozhodnutie presvedčivo zdôvodniť, a toto rozhodnutie musí mať oporu aj v súdnom spise, inak dochádza k porušovaniu základných procesných práv účastníkov konania (porovnaj rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Baumann proti Rakúsku č. 76809/01 zo 7. októbra 2004).

Potreba náležite odôvodniť súdne rozhodnutie je daná tiež vo verejnom záujme, pretože je jednou zo záruk, že výkon spravodlivosti nie je arbitrárny, neprehľadný a že rozhodovanie súdu je kontrolovateľné verejnosťou (pozri tiež Repík, B.: Evropská úmluva o ľudských právach a trestní právo. Praha: Orac, 2002, 152 s.).

Keďže krajský súd pri aplikácii príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku a ich interpretácii nedodrжал imperatív „zákonom ustanoveného postupu“ obsiahnutý v čl. 36 ods. 1 listiny, nemožno napadnuté uznesenie považovať z ústavného hľadiska za akceptovateľné a udržateľné. Ústavný súd dospel k záveru, že hoci suma trov konania u sťažovateľa predstavuje bagateľnú čiastku, zo strany krajského súdu išlo výklad hraničiaci so svojvôľou, ktorý je v rozpore s princípom materiálnej spravodlivosti.

V nadväznosti na to ústavný súd vyslovil, že uznesením krajského súdu č. k. 5 Co/598/2012-50 z 30. novembra 2012, ktorým zmenil uznesenie okresného súdu č. k. 15 C/90/2012-35 z 25. septembra 2012 vo výroku o náhrade trov konania tak, že sťažovateľovi nepriznal náhradu trov konania, bolo porušené základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 36 ods. 1 listiny a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah (podobne § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde). Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie [podobne § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde].

Ústavný súd vyslovil porušenie označených práv sťažovateľa, a preto napadnuté uznesenie krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V zmysle § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde krajský súd pri opätovnom rozhodovaní o trovách odvolacieho konania bude viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v II. časti tohto nálezu.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy. Sťažovateľ bol vo veci úspešný, a preto bolo potrebné rozhodnúť o úhrade trov konania krajským súdom.

Ústavný súd priznal sťažovateľovi úhradu trov konania z dôvodu jeho právneho zastúpenia advokátom pozostávajúcu z odmeny advokáta za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2013 (prevzatie a príprava zastupovania a sťažnosť). Vychádzal pritom z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov

(ďalej len „vyhláška“). Podľa § 11 ods. 3 v spojení s § 1 ods. 3 vyhlášky odmena advokáta (základná tarifa) v konaní pred ústavným súdom za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2013 je 1/6 z výpočtového základu, čo predstavuje za jeden úkon právnej služby odmenu v sume 130,16 € a 7,81 € režijný paušál, teda spolu za dva úkony 275,94 €.

Trovy konania je krajský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. júla 2013